

Proper, helder en ordentelijk,

Het New Museum of Contemporary Art: een Nederlandse architect en



Florian Idenburg met zijn voor New Yorkse begrippen tegendraads ontwerp. Foto Claudia van Rouendal

► Dit weekeinde opende het New Museum in New York, in een speciaal ontworpen pand.

► De 32-jarige Nederlander Florian Idenburg is de uitvoerend architect.

Door FREEK STAPS

NEW YORK. Nog geen twee jaar geleden was het een parkeerplaats aan een groezelige straat in zuidelijk Manhattan, waar daklozen hun tijd uitzaken en tientallen groothandelaren in keukenapparatuur het naburige Chinatown bedienden.

De daklozen en de keukenboeren zijn er nog steeds. Maar op de parkeerplaats aan de straat Bowery glinstert nu het metaalgaas van het New Museum of Contemporary Art. De buurt is onverminderd grauw, op de pui van het museum staat nu in metershoge regenboogkleuren 'HELL, YES!'.

De bijna honderd New Yorkse musea renoveren onophoudelijk. Maar een pand van de grond af opbouwen is al jaren – niemand durft een exact aantal te noemen – niet meer voorgekomen. Laat staan dat een 32-jarige Nederlander namens nota bene een Japans architectenbureau de titel *chief project architect* draagt en daarmee eindverantwoordelijke voor de bouw is.

Het pand kostte 50 miljoen dollar (34 miljoen euro), heeft 5.600 vierkante meter aan tentoonstellingsruimte en opende dit weekeinde de glazen deuren. Daarmee kon Florian Idenburg zijn zogenoemde „terroristencel“ opheffen. Zo schetst hij grappend zijn situatie: hij helemaal alleen in New York, het kantoor in Tokio. Niet langer komen in zijn bescheiden appartement de verzoeken van zijn mede-architecten uit Tokio en de wensen van de opdrachtgevers uit New York samen. Idenburgs voornaamste wapentuig van de afgelopen twee jaar (telefoon, laptop, webcam) kan weer even in de kast.

Voor een pand dat zo wanordelijk en ad hoc tot stand is gekomen, doet het ontwerp opgeruimd aan. De grote overzichtelijke metaalvlakken glimmen in het daglicht en binnen is het er proper, helder, ordentelijk. Dat was precies de bedoeling, vertelt de architect voorafgaand aan de opening in de cafetaria op de begane grond. Hedendaagse kunstuitingen vragen volgens Idenburg om beschikbare ruimte, zonder belemmeringen van schei-

► Het pand kostte 34 miljoen euro en heeft 5.600 m² aan tentoonstellingsruimte ◀

dingswanden en laaghangende verlichting. Daarom heeft het Japans architectenbureau Sanaa waarvoor hij werkt een openstapel van blokken ontworpen die samen 53 meter de lucht insteken. De ruimtes binnen zijn kaal, vrij van de constructie-ondersteunende pilaren. In de kelder is een theater.

Het kantoor Sanaa is in Nederland bekend als de ontwerper van de Schouwburg in Almere, begin dit jaar geopend. Idenburgs rol bij Sanaa begon al eerder. Toen Nederlandse architectuur eind jaren 90 populair werd, besloot Idenburg na zijn studie in Delft juist het land te verlaten. In Nederland blijven, leek hem te makkelijk. Hij studeerde Japans en werd in Tokio een van de eerste buitenlanders bij Sanaa.

In 2003 werd de opdracht voor het nu dertig jaar oude New Museum voor hedendaagse kunst binnengesleept zonder dat Sanaa vertegenwoordiging had in de VS. En Iden-

Hell Yes!

een Japans ontwerp

burg mocht als een van de architecten die had meegewerkt aan het ontwerp opnieuw zijn koffers pakken.

Hij wist dat het bouwen in New York gecompliceerd zou worden. De bouwsector in de stad is volgens Idenburg berucht om – en daar gaan we – „lamlendigheid, haastige bouwvakkers, irritatie over complexe voorstellen en dat geld het altijd wint van kwaliteit“. Dat alles terwijl het Japanse ontwerp juist zo gedetailleerd was, met aandacht voor hoogwaardige materialen. Waar Amerikanen de infrastructuur van een gebouw – kabels, staal, airconditioning – het liefst wegstoppen achter een witte muur, wilde Sanaa het juist geordend zichtbaar maken.

Dat moest wel gaan botsen en die vrees werd bewaarheid. Een voor-

► Het is een openstapel van blokken die 53 meter de lucht in steken ◀

beeld. Idenburg vroeg een van de bouwvakkers een proefmonster te laten zien van het brandwerende materiaal waarmee hij het plafond zou inspuitten. Bouwvakker boos, je weet toch hoe dat eruit ziet? Wit en dik. Bouwvakker haalt uit en spuit Idenburgs schoenen onder. Zo ongeveer ziet het eruit. Idenburgs reactie, onderkoeld: „Monster afgekeurd.“ Later vatte een aannemer de problemen samen voor de bouwheer: „Je probeert een groep gorilla's een piano te laten bouwen.“

Ook ging het ontwerp tegen de New Yorkse gewoonte in door in de hoogte minder ruimte te gebruiken dan is toegestaan. In plaats daarvan besloten de architecten de verdiepingen ten opzichte van elkaar te laten

inspringen – anders zou het zo'n doos worden. Bijkomend voordeel was dat het gebrek aan daglicht (er zijn nauwelijks ramen) deels opgeheven kon worden: de uitstekende randen zijn transparant en verlichten binnen de kale muren.

De architecten namen nog een risico: het pand moest een openbaar karakter krijgen. Over de breedte van de hele begane grond is de façade van vloer tot plafond van glas en de lobby vrij toegankelijk. Een toegangskaartje is niet nodig om daar rond te lopen, de museumwinkel te bezoeken en in de cafetaria te hangen. Dat kan aantrekkelijk zijn voor bewoners van het pand aan de linkerkant van het museum waar minderbedeelden een armoedig kamertje kunnen huren of voor de daklozen die rechts van het museum zo nu en dan een slaapplek bij een opvang kunnen vinden. „We zijn wel een beetje bang voor alle zwerfers hier“, zegt Idenburg. Om de grootste overlast te voorkomen werden de wc's op de begane grond geschrapt. „We zouden niet willen dat hier iemand wordt verkracht.“

De organisatie koos nadrukkelijk voor deze locatie aan de straat Bowery en niet voor de fameuze Museum Mile, waar gerenommeerde kunstpaleizen als het Guggenheim of het Metropolitan Museum al decennialang staan. En het is ook niet zonder reden dat het balkon niet uitkijkt op het gevestigde Midtown. De blik is naar het zuiden gericht, naar de alternatievere East Village, richting het oprukkende Chinatown.

Nu het eerste weekeinde erop zit, vindt Idenburg het mooi geweest. Hij heeft ontspanning genomen bij Sanaa, gaat lesgeven aan Harvard University en begint zijn eigen architectenbureau. In New York.

► Meer beelden en links zijn te vinden op nrc.nl/newyork. Zie ook: www.newmuseum.org

Van bullebak tot spectaculair geslaagd



Het New Museum of Contemporary Art is volgens de Amerikaanse recensenten, doosachtig en bullebakkerig, een vrieskist en een oude man die met een verlekerde blik bij de speeltuin rondhangt. Foto www.newmuseum.org

• *New York Magazine* noemt het museum „een toverachtig gevoelloze inbreuk“ op de omgeving. „Met een sexy en uitdagend pantser daagt het gebouw voorbijgangers uit het als een wangedrocht te bestempelen en daarmee een plek op te eisen als een authentiek New Yorks instituut.“

• Volgens persbureau Bloomberg is „het geen groot architectonisch werk“, (...) „al is dat blijkbaar de bedoeling geweest“. Volgens de recensent loopt het „steriele“ gebouw het gevaar minder op te vallen als de omgeving mee verandert. En het ziet eruit als „een vrieskist.“

• Volgens de journalist van dagblad *The New York Sun* oogt het museum Japans, wegens het bescheiden uiterlijk. Maar ook Amerikaans want het is „doosachtig en bullebakkerig“. Het gebouw dreigt snel uit de mode te raken en het duurt niet lang

voordat het doet denken aan „een oude man die met een verlekerde blik bij de speeltuin rondhangt“.

• *The New York Times* is juist juichend. „Het gebouw is op een spectaculair aantal niveaus geslaagd: als een hypnotiserend stedelijk object, als subtiele kritiek op de kunstwereld en als een verfrissend onprettieuze plek om kunst te bekijken.“ (...) Dit is het soort gebouw dat je vertrouwen herbevestigd: New York is een plek waar cultuur beleefd, en niet alleen doorverkocht, wordt.“ Voor het eerst sinds de oprichting van het MoMa in de jaren 30 „voelt een museum het heden zo goed aan“. Het New Museum is een adempauze tussen de kunstwereld uit het verleden en het „zich opdringende door geld beheerste cynisme“. Het is niet makkelijk een andere architect te vinden die dat ongemakkelijke optimisme met zoveel gratie heeft weten te vatten“.

► galerie rotterdam

Tekenen met liniaal en passer

Is het een bus? Is het een pantservoertuig? Of is het een nieuw, nog naamloos type dat een grote autofabrikant in de markt gaat zetten? De voertuigen die Christine Saalfeld in brons of op papier verbeeldt, hebben allemaal de opgeruimde uitstraling die technisch tekenaars aan hun creaties meegeven.

Ze lijken deels auto, deels landbouwmachine, deels tank, maar ook deels prul. Want Saalfeld is geen technisch tekenaar, ze is beeldend kunstenaar. En haar uitvindingen zijn ondanks hun strenge uiterlijk vooral zichtbaar nutteloos. De vliegtuigjes zijn wat roestig, de bus kijkt of hij er geen zin in heeft, de raceauto is tot geen enkele snelheidsovertreding in staat. Er heerst weinig dynamiek in Saalfelds solotentoonstelling bij Galerie Poonberg.

Nut is een groot goed in onze maatschappij. Saalfeld verbeeldt enkel nuttige objecten, dingen die symbolen van vooruitgang en beschaving zijn geworden. Tussen haar prototypes van voor- en vliegtuigen staan ook bouwkundige constructies, van brons en keramiek. Het zijn modernistische blokken met donkere ramen, tochtige portalen, of enkel nutteloze stapelingen stenen. Zonder hun functionaliteit blijken de grijze blokken onheilspellend te worden. De bezieling van dode materie die in Saalfelds vliegtuigjes soms te lief spelgoedachtig wordt, overtuigt hier wel. Dit zijn ruimtes waar je in nachtmerries verzeild raakt.

Flagebouwen en vliegtuigen op de tekenafel – daaruit spreekt een verlangen naar het veroveren van de wereld, het doorkruisen van de continenten. Het doet menig jongenshart sneller kloppen. Saalfeld houdt zich aan de beeldtaal van die droom – hard, recht, strak – en probeert zo de functie-



Airplane, keramiek. 60 x 65 x 17 cm. Christine Saalfeld

nele schoonheid los te zingen van zijn functionaliteit. Maar met de zichtbare werkloosheid van haar constructies, lijkt ze ook vraagtekens te zetten bij het optimisme

► Dit zijn ruimtes waar je in nachtmerries verzeild raakt ◀

van techniek en modernisme. Iemand die daar een kritisch geluid tegen heeft laten horen, Constant, eert zij in haar tentoonstelling met een grote tekening naar zijn gedroomde stad Nieuw Babylon.

Het mooist zijn Saalfelds tekeningetjes, netjes gemaakt met liniaal en passer. Deze schetsen doen hetzelfde als de objecten, maar dan

met meer poëzie. Soms slaat het verlangen naar bezieling ook hier door, met een te koket schief hangend machineonderdeel, maar meestal zijn de spaarzame lijnen precies goed. Ze vormen een aanzet voor een flatgebouw, de hoofdlijnen van een productiesysteem, stipellijnen die een belofte voor de toekomst aangeven. Elke groote uitvinding begint met een schets, elke mislukking ook. Die menselijke twijfel is de beste bezieling die Saalfeld haar werk kan meegeven.

SANDRA SMETS

Christine Saalfeld: recente sculpturen en grafiek. Tot en met 23 december in Galerie Poonberg, Rotterdam. [nl: www.galeriepoonberg.nl](http://nl.www.galeriepoonberg.nl)

nrc.next plus 4 weken €10,-

nrc.next is de ochtendkrant op tabloidformaat voor iedereen die meer wil weten in minder tijd. 's Ochtends scan je snel het belangrijkste nieuws, om later op de dag verder te gaan met achtergronden, opinies, vrije tijd en een vooruitblik op morgen.

Probeer nrc.next plus 4 weken voor maar 10 euro

Ontvang 4 weken elke werkdag 's ochtends nrc.next én op zaterdag NRC Handelsblad voor maar 10 euro. Zonder zaterdageditie betaal je 9 euro. Het proefabonnement stopt automatisch.

- Ga naar www.nrcnext.nl
- Of bel **088-6726398**
- Of sms **nrcnext** naar **3669****

* Maandag t/m vrijdag bereikbaar van 7.00 tot 19.45 uur en op zaterdag van 8.00 tot 16.45 uur.
** Naast het reguliere sms-tarief zijn hier geen extra kosten aan verbonden.